

«Тасдиқ мекунам»
Ректори Донишгоҳи давлатии
тиҷорати Тоҷикистон
Фақеров Ҳ.Н.
соли 2020

Такризи

муассисаи тақриздиханда ба диссертатсияи Мирзоев Садриддин Талбакович дар мавзӯи «Ҷарима ҳамчун ҷазо ва масъалаҳои татбиқи он тибқи кодекси ҷиноятӣи Ҷумҳурии Тоҷикистон», ки барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои ҳуқуқшиносӣ аз рӯи ихтисоси 12.00.08, – ҳуқуқи ҷиноятӣ ва криминология; ҳуқуқи иҷроӣ ҷазои ҷиноятӣ (илмҳои ҳуқуқшиносӣ) пешниҳод шудааст

Мубрам будани мавзӯи таҳқиқоти диссертатсия. Диссертатсияи номзодии Мирзоев Садриддин Талбакович дар мавзӯи «Ҷарима ҳамчун ҷазо ва масъалаҳои татбиқи он тибқи кодекси ҷиноятӣи Ҷумҳурии Тоҷикистон» (Душанбе, 2020, 199 с.) дар замони муосир ба яке аз масъалаҳои мубрами илм ва қонунгузори ҷиноятӣ бахшида шуда, дорои хусусияти ҳам назариявӣ ва ҳам амалӣ мебошад.

Мубрамияти мавзӯ бо як чанд омилҳо аз ҷониби муаллиф воқеъан асоснок карда шудааст: Аввалан, ҷарима яке аз ҷораҳои алтернативии маҳрум сохтан аз озодӣ ва яке аз намудҳои бештар паҳншудаи ҷазои ҷиноятӣ дар мамлакатҳои мухталиф ба ҳисоб меравад. Ҷарима ҳанӯз дар таҷрибаи судии марҳилаи шӯравӣ мавриди татбиқи васеъ қарор гирифта буд. Қонунгузор ба истифодаи васеи ин намуди ҷазо дар таҷриба бе тафовут набуда, ҳаҷми ҷаримаро дар санксияҳои қисми махсуси КҶ ҚТ зиёд намуд. Шумораи зиёди ҳукмҳои судие, ки дар онҳо ба сифати ҷазо ҷарима таъин гардидааст, аз он гувоҳӣ медиҳад, ки институти мазкур дар таҷрибаи судии Тоҷикистон мавриди истифодаи васеъ қарор гирифтааст (дар соли 2011 – 24,4%, дар соли 2012 – 25,4%, дар соли 2013 – 32,4%, дар соли 2014 – 37,2 %, дар соли 2015 – 33,5 %, дар соли 2016 – 32,0%, дар соли 2017 – 31,6%). Дуюм, мушкилоти татбиқи ҷазо дар намуди ҷарима гуногунҷанба мебошад. Он дар худ на танҳо масъалаҳои ҳуқуқи ҷиноятӣ ва ҳуқуқи иҷроӣ ҷазои ҷиноятӣ, балки масъалаҳои иқтисодӣ-иҷтимоӣ, ки бо муайян намудани табиати ин намуди ҷазо, муайян намудани ҳудуди татбиқи он, тамоюли умумии инкишофи он алоқаманд мебошанд, дар бар мегирад. Аз ин лиҳоз дар Консепсияи сиёсати ҳуқуқи ҷиноятӣи ҚТ аз 2 ноябри соли 2013 яке аз самтҳои асосии он бознигари ҷарима ҳамчун яке аз ҷазоҳои самаранок бо кам кардани андозаи ҷарима барои ҷиноятҳои начандон вазнин ва дараҷаи миёна ба ҳисоб меравад. Сеюм, баҳодиҳии таҷрибаи татбиқи ҷарима ва пешбинӣ намудани инкишофи он бидуни ба роҳ мондани таҳқиқотҳои эмпирикӣ ва таҳлили илмӣ натиҷаҳои он имконнопазир мебошад. Ба андешаи мо, ҳолатҳои мазкур сабаби асосии мубрамияти кори илмӣ ба ҳисоб меравад. Чустуҷӯи роҳҳои ҳалли масъалаҳои, ки бо таъин ва иҷроӣ ҷазо дар намуди ҷарима алоқаманд мебошанд, вазифаи бисёр муҳими ҳуқуқи ҷиноятӣ

ва ҳуқуқи иҷрои ҷазои ҷиноятӣ ба шумор меравад, чунки он бевосита бо ҷараёнҳои қонунҷодкунӣ ва ғайриқонунӣ ҳуқуқтатбиқнамоӣ алоқаманд мебошад.

Ҳамин тавр, бояд қайд намуд, ки дар Ҷумҳурии Тоҷикистон таҳқиқоти диссертатсионии алоҳида дар самти “Ҷарима ҳамчун ҷазо ва масъалаҳои татбиқи он тибқи кодекси ҷиноятии Ҷумҳурии Тоҷикистон” анҷом дода нашудааст ва ин рисолаи илмӣ мазкур бо навгониҳои худ ва тарзи тадқиқот метавонад барои татбиқи ин ҷазо дар амалияи аҳамияти хоса дошта бошад.

Диссертатсияи мазкур ба бартараф намудани ин проблемаҳо дар илми ҳуқуқи ҷиноятӣ ва ҳуқуқи иҷрои ҷазои ҷиноятии Тоҷикистон вобаста ба ҷазои ҷарима ва проблемаҳои ататбиқи он равона гардидааст. Аз ин рӯ, аз нигоҳи илмӣ-назариявӣ таҳқиқоти диссертатсионии мазкур муҳим ва замонавӣ ба ҳисоб меравад.

Натиҷаҳои таҳқиқот дар доираи талабот ба диссертатсияҳо, ки ба бандҳои 10,11,12,13,14,15,16 «Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ ва унвони илмӣ (дотсент, профессор)» муайян карда шудаанд. Диссертатсия қори анҷомёфтаи илмӣ-таҳассусӣ буда, натиҷаи он барои рушди илми ҳуқуқи ҷиноятӣ ва қонунгузори Ҷумҳурии Тоҷикистон дар самти татбиқи ҷазои ҷарима мусоидат мекунад.

Таҳлили диссертатсия, ақидаҳо, нуқтаҳои илмӣ, ҳулосаҳо, мафҳумҳои илмӣ, проблемаҳои қонунгузорӣ, ки аз тарафи муаллиф пешкаш шудаанд, инчунин таҳлили танқидии ақидаҳои дар илм ҷойдошта, муайян намудани намудани мавқеи мустақили хеш, асосноккунии нуқтаҳои илмӣ ва ҳулосаҳо бо истифода аз доираи кофӣи маводҳои илмӣ ва таҷрибаи амалӣ аз он дарак медиҳад, ки таҳқиқоти мазкур мустақилона навишта шудааст.

Диссертатсия ягонагии дохилӣ дорад, яъне дар он танҳо масъалаи “Ҷарима ҳамчун ҷазо ва масъалаҳои татбиқи он тибқи кодекси ҷиноятии Ҷумҳурии Тоҷикистон” мавриди таҳлил ва баррасӣ қарор дода шудааст. Сохтори диссертатсия тибқи мақсад ва вазифаҳои он, инчунин талаботи таҳқиқоти муттасил ва мантиқӣ интихоб карда шудааст. Бобоҳо ва зербобҳои диссертатсия бодарназардошти таҳқиқи мантиқӣ тибқи усули илмӣ гузариш ба мафҳумҳои умумӣ ва мушаххас, пай дар ҳам таҳлил намудани қонунгузорӣ муайян карда шудааст.

Ба ҳимоя нуқтаҳои илмӣ зерин пешниҳод мегарданд, ки онҳо навгониҳои таҳқиқоти диссертатсияро ифода месозанд:

1. Муқаррар намудани имконияти таъини ҷарима вобаста ба андозаи карати зарари расонидашуда, ки дар м. 97¹ (Дузидани молу мулки давлатӣ ё ҷамъиятӣ) КҶ соли 1961 пешбинӣ шуда буд, мумкин аст дар айни замон низ бо мақсади таъмин намудани фардисозии ҷазо, баланд бардоштани қобилияти пешгирикунии ҷарима ва таъмин намудани адолати иҷтимоӣ босамар истифода шавад. Бинобар он мо ҷонибдори он андеша ҳастем, ки ҷаримаҳои каратӣ бояд бевосита дар тамоми санксияҳои ҷавобгариро барои ҷиноятҳои ғаразнок ва ҷиноятҳои бо расонидани зарари моддӣ алоқаманд буда дохил карда шаванд.

2. Дар КҶ ҚТ имконияти иваз намудани ҷарима бо маҳрум сохтан аз озодӣ ҳангоми ашаддӣ саркашӣ намудан аз пардохти он ба монанди таҷрибаи

қонунгузории Ҷумҳурии Қазоқистон ва Ҷумҳурии Қирғизистон зарур доништа мешавад, ки пешбинӣ карда шавад. Он ҳолате, ки тибқи қонунгузории амалкунандаи ҚТ ҷаримаро наметавон ҳангоми ашаддӣ саркашӣ намудан аз пардохти он ба маҳрум сохтан аз озодӣ иваз намуд, бояд қонункунанда доништа нашавад.

3. Андозаи ҳадди ақалли ҷарима ҳамчун намуди ҷазо, ки имрӯз тибқи КҶ ҚТ муқаррар гардидааст (аз сад нишондиҳанда барои ҳисобҳо, ки ба 5800 сомонӣ баробар мешавад), баланд ҳисобида шуда, ба вазъи молиявии қисми зиёди субъектҳои содиркунандаи ҷиноят мувофиқат намекунад. Аз рӯйи маълумотҳои таҳқиқот андозаи баландтарини ҳадди ақалли ҷарима маҳз дар КҶ ҚТ, сарфи назар аз сатҳи пасти музди меҳнат, мушкilotи иқтисодии шахрвандон, муқаррар гардидааст, ки ин аз ҷиҳати иҷтимоӣ асоснок ҳисобида намешавад. Андозаи ҳадди ақалли ҷарима то 10 нишондиҳанда барои ҳисобҳо, ки он 580 сомони ро ташкил медиҳад, кам намудани он мувофиқи мақсад ҳисобида мешавад. Ба ғайр аз ин, чунин меъёри баланди андозаи ҳадди ақали ҷарима барои фардиёт ё тафриқаи ҷазо мусоидат карда наметавонад. Масалан, ҳатто таъин гаштани андозаи ҳадди ақалли ҷарима, ба мисол (5800 сомонӣ) барои дуздии мурғ ё халтаи орд комилан ба ҳаҷми зарари расонидашуда мувофиқ буда наметавонад.

4. Дар хусуси андозаи ҳадди ниҳоии ҷарима қайд намудан лозим аст, ки он бояд дар сатҳи комилан баланд муқаррар карда шавад, то ин ки, яқум – ҷарима дар санксияи моддаҳои қисми махсуси КҶ ҚТ ба сифати ивазкунандаи ҷиддӣ бо дигар намуди ҷазои асосӣ истифода бурда шавад, дуоум – ҷорай эҳсосшаванда барои шахсони дорои сатҳи баланди даромад ва неъматҳои моддӣ дар ҳолати аз ҷониби онҳо содир шудани ҷиноят дар соҳаи фаъолияти иқтисодӣ, ҷиноятҳои мансабӣ, бо ном ҷиноятҳои иттилоотӣ (ҷиноятҳо бо истифодаи компютер ва шабакаҳои он), ҷиноятҳо дар соҳаи истифодаи ғайриқонунии ҳуқуқҳои муаллиф ва ҳуқуқҳои вобаста ба он (м. 156 КҶ ҚТ), вайрон кардани ҳуқуқҳо ба ихтироот, намунаҳои саноатӣ ва моделҳои муфид (м. 156¹ КҶ ҚТ) махсуб ёбад. Дар иртибот бо маълумоти зикргардида чунин тасаввур мегардад, ки андозаи ҳадди ниҳоии ҷарима ҳамчун намуди ҷазо, ки имрӯз тибқи КҶ ҚТ нисбати ҷиноятҳои дорои хусусияти иқтисодӣ муқаррар гардидааст, метавонад зиёдтар карда шавад.

5. Андозаи ҷаримаҳое, ки дар санксияи моддаҳои махсуси КҶ ҚТ муқаррар мегардад, ба ислоҳоти кулӣ зарурат дорад. Зимнан, чунин ислоҳот, аз нигоҳи мо, бояд бо роҳи таҳияи андозаи яқшаклаи ҷарима ҳамчун намуди ҷазо ва тартиб додани қоидаҳои муқаррарнамоии он, вобаста ба дараҷаи вазнинӣ ва дигар хусусияти ҷиноятҳо, инчунин бо дарназардошти алоқамандӣ бо дигар намуди ҷазо дар санксияҳо гузаронида шавад.

6. Имрӯз дар ҚТ сатҳи таваррум пешбинишаванда буда, пули сомонӣ нисбатан устувор мебошад. Бинобар ин, дар марҳилаи имрӯза ба қонунгузории ҷиноятӣ ҚТ муайян намудани андозаи ҷарима бо нишондиҳанда барои ҳисобҳо, ки имрӯзҳо истифода мешавад, зарурат надорад. Зиёдшавии минбаъдаи ҳаҷми нишондиҳанда барои ҳисобҳо, ки дар қонунгузории бучавӣ бидуни баҳисобгирии талаботи қонунгузории ҷиноятӣ амалӣ мегардад, на танҳо ба тадриҷан баланд шудани ҳаҷми ҷарима, балки ба

мушкилотҳои вобаста ба амалкунии қонунгузорию ҷиноятӣ оварда мерасонад.

Нуктаҳои илмӣ диссертатсия ва натиҷаҳои илмӣ, ки дар охири бобҳо ва зербобҳо, инчунин хулосаи қор ифодаи худро ёфтаанд, аз саҳми шахсии муаллиф дарак медиҳанд. Ҳамзамон саҳми шахсии муаллифи диссертатсия бо сатҳи навгонии илмӣ диссертатсионӣ, нуктаҳои илмӣ, ки ба ҳимоя пешниҳод мешаванд, мақолаҳои илмӣ, маърузаҳо дар семинарҳои назариявӣ ва конференсияҳои илмӣ-амалӣ, инчунин дар таҳияи лоиҳаи санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ ва тағйиру иловаҳо ба он тасдиқ карда мешавад. Ҳамзамон, тарзи навишт, масъалагузорию ва услуби диссертатсия саҳми шахсии муаллифи диссертатсияро нишон медиҳад.

Муҳтавои асосии диссертатсия дар зиёда аз 13 мақолаи илмӣ дарҷ шудаанд, ки аз ин шумора 3 мақола дар маҷаллаҳои тақризшаванда ва тавсиянамудаи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ба ҷоп расидааст. Хулоса, натиҷа ва нуктаҳои асосии диссертатсия дар мақолаҳои нашргашта инъикос ёфтаанд.

Нуктаҳои асосии таҳқиқот дар чорабиниҳои зерин дар шакли маъруза пешниҳод шудаанд: конференсияи илмӣ-амалии ҷумҳуриявӣ зери унвони «Ташаккули ҳуқуқи судӣ, ҳуқуқи ҷиноятӣ ва фаъолияти ҳифзи ҳуқуқ дар ҚТ» (Душанбе, ДМТ, 2015); конференсияи илмӣ-назариявии ҷумҳуриявӣ зери унвони «Ҷиноятҳо ба муқобили моликият ва муқовимат бо коррупсия дар ҚТ» (Душанбе, ДМТ 2016); мизи мудаввар таҳти унвони «Масъалаҳои муқовимат бо коррупсия дар ҚТ» (Душанбе, ДМТ 2017); конференсияи байналмилалӣ илмӣ-амалӣ зери унвони «Низоми ҳуқуқии миллии ҚТ ва давлатҳои ИДМ: таҳлили тамоюл ва дурнамои рушд» (Душанбе, ДСРТ, 2017); семинари илмӣ унвонҷуён ва аспирантони кафедраи ҳуқуқи ҷиноятӣ ва муқовимат бо коррупсияи факултети ҳуқуқшиносии ДМТ зери унвони «Масоили муҳими ҳуқуқи ҷиноятӣ дар замони муосир» (Душанбе, 2018); конференсияи ҷумҳуриявии илмию амалӣ дар мавзӯи «Муқовимат бо коррупсия дар ҚТ: роҳҳо ва натиҷаҳои он» (Душанбе, ДМТ, 2019).

Сатҳи асоснокӣ ва боэътимодии натиҷаҳои илмӣ (нуктаҳои илмӣ), хулосаҳои унвонҷӯӣ. Натиҷаҳои таҳқиқоти диссертатсионӣ, аз он ҷумла нуктаҳои илмӣ, ки ба ҳимоя пешкаш шудаанд, заминаи кофӣ ва боэътимоди назариявӣ ва методологӣ доранд. Асосҳои назариявии таҳқиқоти диссертатсияро қорҳои илмӣ-назариявии олимони ватаниву хориҷӣ оид ба ҷанбаҳои гуногуни “Ҷарима ҳамчун ҷазо ва масъалаҳои татбиқи он тибқи кодекси ҷиноятии Ҷумҳурии Тоҷикистон”, аз ҷумла ҷарима дар таърихи қонунгузорию ҷиноятии замони шӯравии Тоҷикистон; ҷарима ҳамчун ҷазои ҷиноятӣ мутобиқи қонунгузорию ҷиноятии мамлакатҳои хориҷӣ; мафҳум ва моҳияти ҷарима ҳамчун намуди ҷазои ҷиноятӣ; танзими қонунии андозаи ҷарима, тартиб ва меъёрҳои ҳисоби он ва монанди инҳо ташкил медиҳанд.

Ҳамзамон асоси назариявии диссертатсияро қорҳои илмӣ-назариявии олимони ватанию хориҷӣ оид ба паҳлуҳои гуногуни мусодираи молу мулк ташкил медиҳад. Асоси таҳқиқоти диссертатсиониро, аз ҷумла масъалаҳои алоҳидаи назариявӣ, ки бо таҳқиқи ҷазо дар намуди ҷарима алоқаманд

мебошанд, дар корҳои чунин олимон, ба монанди М.Д. Шаргородский, Л.В. Багрий-Шахматов, И.И. Карпест, И.М. Галперин, Т.Ю. Погосян, Н.С. Милуков ва дигарон баррасӣ гардидаанд. Солҳои охир таҳқиқоти тавсифи ҳуқуқӣ-ҷиноятӣ ҷарима дар таҳқиқотҳои диссертатсионии олимони рус, ба монанди: А.В. Куртс, С.С. Уткин, Т.В. Василев, И.Н. Лемперт, И.А. Подройкина С.М. Зайнулабидова ва дигарон мушоҳида мегардад, ташкил медиҳад. Ҳамчунин, дар назарияи ҳуқуқи ҷиноятӣ ватанӣ ҷанбаҳои алоҳидаи ҷарима дар асарҳои илмӣ А.А. Абдурашидов, У.А. Азиззода, З.А. Камолов, И.Р. Тулиев, Т.Ш. Шарипов, Н.Б. Азимзода, А.И. Сафарзода ва дигарон баррасӣ гардидааст, ки ин маводҳо дар рисолаи диссертатсионӣ ба таври кофӣ истифода гардидаанд.

Асоси методологии таҳқиқоти диссертатсиониро усулҳои таҳқиқоти диссертатсиониро усулҳои умумиилмӣ фалсафӣ ва махсуси ҳуқуқӣ ташкил медиҳад. Ҳалли вазифаҳои гузошташуда тавассути методикаи комплекси таҳқиқот, ки ба муқаррароти асосии назарияи диалектикӣ идрок асос меёбад ва он имкони омӯзиши унсурҳои алоҳидаро дар алоқамандӣ медиҳад, ба амал бароварда мешавад. Дар ҷараёни таҳқиқот методҳои таърихӣ, сотсиологӣ, муқоисавӣ-ҳуқуқӣ, методҳои омӯрӣ, инчунин методи тафсири илмӣ истифода шудаанд. Ҳангоми ҷамъоварӣ ва коркарди маводи эмпирикӣ чунин методҳои сотсиологӣ, ба монанди методи омӯзиши ҳуҷҷатҳо ва пурсиш истифода бурда шудаанд.

Сатҳи навгонии натиҷаҳои илмӣ (нуктаҳои илмӣ), хулосаҳои унвоҷӯӣ, ки дар диссертатсия баён гардидаанд. Диссертатсияи мазкур нахустин пажӯҳиши муқаммалӣ илмӣ оид ба “Ҷарима ҳамчун ҷазо ва масъалаҳои татбиқи он тибқи кодекси ҷиноятӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон” буда, он ба муқаммалсозии қонуни ҷиноятӣ ва иҷрои ҷазои ҷиноятӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон вобаста ба ҷазои ҷарима равона гардидааст. Дар диссертатсия тамоми паҳлуҳои ҷарима ҳамчун намуди ҷазои ҷиноятӣ таҳқиқ шудааст. Ҷунончи, муаллиф маҷмӯи масъалаҳои зеринро баррасӣ кардааст, ки дар илми ҳуқуқшиносӣ муосир навгонӣ махсуб меёбад:

– омӯзиши таърихи бавучудой ва инкишофи ҷазо дар намуди ҷарима дар ҚТ, таҳлил намудани қонунгузории ҷиноятӣ мамлакатҳои хориҷӣ оид ба ҷарима;

– пешниҳод намудани шарҳи муфассали меъёрҳои, ки мафҳуми ҷарима, тартиби ҳисоби он ва муқаррар намудани андозаҳои ҷаримаҳоро танзим менамоянд;

– таҳқиқ намудани таҷрибаи татбиқи ҷарима ҳамчун намуди ҷазои ҷиноятӣ, муайян намудани маҳакҳои самаранокии он;

– таҳлил намудани меъёрҳои қонунгузории иҷрои ҷазои ҷиноятӣ, ки асос ва тартиби иҷрои ҷаримаро танзим менамоянд;

– ҷамъбасти намудани таҷрибаи татбиқи иҷрои ҷарима;

– коркарди намудани пешниҳодҳои мушаххасу асоснок вобаста ба муқаммалгардонии танзими ҳуқуқии институти таҳқиқшаванда.

Диссертатсияи мазкур яке аз нахустин таҳлилҳои диссертатсионии ҷарима ҳамчун ҷазо ва масъалаҳои татбиқи он тибқи ҚҶ ҚТ дар илми ҳуқуқшиносӣ ватанӣ махсуб мешавад. Дар диссертатсия зимни таҳлили

ҳаматарафа, воқеъбинона оид ба ҷазои ҷарима, мавқеи муаллиф муайян ва аз лиҳози илмӣ асоснок карда шудааст. Дар ҷараёни таҳлили адабиётҳои илмӣ, қонунгузориҳои ватанӣ ва хориҷӣ, таҷрибаи судӣ, оид ба мафҳум ва моҳияти ин ҷазо, танзими қонунии андозаи ҷазои ҷарима, тартиб ва меъёрҳои ҳисоби он, ҳамчун ҷораи ҷазои иловагӣ истифода намудани ҷарима, аз тарафи судҳо татбиқи гаштани ҷарима ҳамчун намуди ҷазо, тартиби иҷрои ҷазо дар намуди ҷарима, масъалаҳои саркашӣ намудан аз пардохти ҷарима ҳамчун намуди ҷазои ҷиноятӣ ва роҳҳои ҳалли мушкилотҳои ҷойдошта муаллиф нуктаи назари хешро асоснок ва пешниҳод намудааст.

Бобати муқаммал гардонидани қонунгузориҳои ҚТ пешниҳодҳои зерини муаллиф саривақтӣ ва судманд мебошанд:

1. Бо мақсади таъмин намудани принсипҳои инсондӯсӣ, адолат ба мақсад мувофиқ мебуд, агар ба м. 72 КҶ ҚТ тағйирот ворид гардида, муқаррар мешуд, ки шахси бори аввал ҷиноятҳои начандон вазнин ва дараҷаи миёна содирнамуда (бо нишон додани ҷиноятҳои дахлдор аз доираи ҷиноятҳои дар қ. 6, м. 49 КҶ ҚТ) агар зарари моддӣ расонидаашро талофӣ намояд, аз ҷавобгарии ҷиноятӣ озод карда шавад.

2. Мавқуф гузоштан ё дароз кардани муҳлати пардохти ҷарима мутобиқи қ. 3, м. 30 КИҶ ҚТ ба муҳлати то шаш моҳ муқаррар шудааст. Бо дарназардошти он ки қисми зиёди маҳкумшудагон барои ҷарима даромади муайян надоранд, дар ягон ҷо кор намекунанд, имконияти пардохти онро надоранд, бояд муҳлат ақаллан то ду сол дароз карда шавад.

3. Аз ин лиҳоз метавон гуфт, ки ба м. 31 КИҶ ҚТ ислоҳот дар таҳрири зерин ворид карда шавад: «Дар ҳолате, ки маҳкумшуда бо сабабҳои объективӣ имконияти пардохти ҷаримаро надошта бошад, суд аз рӯи хоҳишномаи маҳкумшуда ва ҳулосаи иҷроии суд метавонад онро аз пардохти ҷарима озод намояд».

Нуктаҳои илмӣ ва ҳулосаҳое, ки дар диссертатсия пешкаш шудаанд, аз лиҳози илмӣ-методологӣ бо истифода аз ақидаҳои маъмули дар илм пазируфташуда, дар робита бо қонунгузорӣ ва таҷрибаи ҳуқуқи исбот карда шудаанд. Онҳо дар муқоиса бо нуктаҳои илимӣ ва ҳулосаҳое, ки дар илм истифода мешаванд, навгонии илмӣ доранд.

Эродҳо ба мазмун ва шакли диссертатсия.

Дар баробари муваффақиятҳо дар диссертатсия баъзе масъалаҳои баҳснок ва ҳалталаб ҷой доранд, ки барои ҳалли онҳо фикри муаллиф талаб карда мешавад. Ба монанди:

1. Дар пешниҳоди якуми худ муаллиф қайд менамояд, ки муқаррар намудани имконияти таъини ҷарима вобаста ба андозаи карати зарари расонидашуда, ки дар м. 97¹ (Дузидани молу мулки давлатӣ ё ҷамъиятӣ) КҶ соли 1961 пешбинӣ шуда буд, мумкин аст дар айни замон низ бо мақсади таъмин намудани фардисозии ҷазо, баланд бардоштани қобилияти пешгирикунии ҷарима ва таъмин намудани адолати иҷтимоӣ босамар истифода шавад. Бинобар он мо ҷонибдори он андеша ҳастем, ки ҷаримаҳои каратӣ бояд бевосита дар тамоми санксияҳои ҷавобгариро барои ҷиноятҳои

ғаразнок ва ҷиноятҳои бо расонидани зарари моддӣ алоқаманд буда дохил карда шаванд.

Пешниҳоди мазкур баҳснок буда, вобаста ба он якчанд саволҳо пайдо шуданаш мумкин аст:

а) Оё пешниҳоди мазкур ба принципҳои ҳуқуқи ҷиноятӣ муҳолифат намекунад?

б) Оё ин пешниҳод ба нобаробарии иҷтимоӣ оварда намерасонад?

2. Дар қ. 12 м. 49 КҶ ҚТ омадааст, ки ҳангоми иваз намудани ҷазои маҳрум сохтан аз озодӣ ба ҷазои ҷарима ё ҷазои ҷарима ба ҷазои маҳрум сохтан аз озодӣ барои содир намудани ҷиноятҳои дар моддаҳои 319-321 пешбинигардида як шабонарӯзи маҳрум сохтан аз озодӣ ба панҷ нишондиханда барои ҳисобҳо баробар аст.

Ҳолати мазкур аз он гувоҳӣ медиҳад, ки давлат ба шахсони сармоядор шароит фароҳам овардааст, ки онҳо метавонанд ҷиноятҳои зикршударо содир намоянд ва ҷазои ҷиноятиро харидорӣ намуда дар озодӣ боқӣ монанд.

Шарҳи муаллиф вобаста ба ҳолати мазкур талаб карда мешавад.

3. Пешниҳоди 2 муаллиф дар бобати мукамал гардонидани қонунгузорӣ ворид намудани тағйири иловаҳои ба КҶ ҚТ баҳснок мебошад. Муаллиф пешниҳод менамояд, ки мавқуф гузоштан ё дароз кардани муҳлати пардохти ҷарима мутобиқи қ. 3, м. 30 КИҶ ҚТ ба муҳлати то шаш моҳ муқаррар шудааст. Бо дарназардошти он ки қисми зиёди маҳкумшудагон барои ҷарима даромади муайян надоранд, дар ягон ҷо қор намекунанд, имконияти пардохти онро надоранд, бояд муҳлат ақаллан то ду сол дароз карда шавад.

Бояд қайд намуд, ки дароз кардани муҳлати пардохти ҷарима яке аз сабабҳои ба таври дахлдор иҷро нагрдидани ин ҷазо мегардад. Зеро дар ин муҳлат, чи тавре таҷриба нишон медиҳад бо сабаби қабул шудани қонунҳои авф шахс аз адои ин ҷазо озод карда мешавад ва дар ин асос адолати иҷтимоӣ ҳамчун мақсади ҷазо барқарор карда намешавад.

Шарҳи муаллиф вобаста ба ҳолати мазкур талаб карда мешавад.

4. Дар саҳифаи 119 рисола қайд шудааст, ки ҷазои ҷарима яке аз ҷазоҳои нисбатан сабуктар мебошад.

Оё пардохти ҳадди ниҳоии ҷарима ба андозаи 1 270 200 сомонӣ (зиёда аз 100 000 долари амрикоӣ) дар шароити кунунии иқтисодии Тоҷикистон метавонад яке аз ҷазоҳои нисбатан сабуктар бошад?

Шарҳи муаллиф вобаста ба ҳолати мазкур талаб карда мешавад.

5. Шумораи ҳукмҳои судие, ки дар онҳо ҷарима ба сифати ҷазо таъин гардидааст, аз он гувоҳӣ медиҳад, ки институти мазкур дар таҷрибаи судии Тоҷикистон мавриди истифодаи васеъ қарор гирифтааст (дар соли 2011 – 24,4%, дар соли 2012 – 25,4%, дар соли 2013 – 32,4%, дар соли 2014 – 37,2 %, дар соли 2015 – 33,5 %, дар соли 2016 – 32,0%, дар соли 2017 – 31,6%). Дар саҳифаҳои 145-146 рисола муаллиф ҳолати иҷрои ҷазои ҷаримаро таҳлил

намудааст ва он нишон медиҳад, ки иҷроиши он самаранок нест, масалан соли 2015 аз 100 % танҳо 17 %, соли 2016 аз 100% танҳо 56 % ва соли 2017 аз 100% танҳо 27% - и ҷазои ҷарима ба иҷро расонида шудааст. Таҳлилҳои зикршуда аз он гувоҳӣ медиҳанд, ки ҷазои мазкур барои амалигардии мақсади ҷазо чандон самаранок нест.

Шарҳи муаллиф вобаста ба ҳолати мазкур талаб карда мешавад.

Ҳамзамон эродҳое, ки дар боло зикр шудаанд аз лиҳози илмӣ мувоҳисавӣ буда, ба паҳлуҳои илмии диссертатсия таъсири ҷидди намерасонанд.

Баҳои ягонагии дохилӣ ва аҳамияти натиҷаҳои таҳқиқот барои ҳалли проблемаҳои мубрами дахлдор, вазифаҳои назариявӣ ё амалӣ. Диссертатсия ягонагии дохилӣ дошта, усулҳое, ки дар ҷараёни таҳқиқоти илмӣ истифода шудаанд, ин сифати мусбии диссертатсияро таъмин намуда, минбаъд, дар таҳқиқоти илмии “Ҷарима ҳамчун ҷазо ва масъалаҳои татбиқи он тибқи кодекси ҷиноятии Ҷумҳурии Тоҷикистон” ва мукамалсозии қонунии ҷиноятӣ вобаста ба ҷарима истифода шаванд.

Натиҷаҳои бадастовардаи муаллиф аз ҷиҳати назариявӣ ба рушди қонуни ҷиноятӣ дар соҳаи ҷарима мусоидат карда, сабаби тақмили яке аз падидаҳои муҳимми илми ҳуқуқи ҷиноятӣ ва ҳуқуқи иҷроӣ ҷазои ҷиноятӣ мегарданд. Хулоса, пешниҳод ва дастовардҳои муаллиф барои тақмили қонуни ҷиноятӣ, фаъолияти мақомоти ҳифзи ҳуқуқ дар татбиқи м. 49 КҶ ҚТ ба ҳисоб мераванд. Ҳамзамон, ин пешниҳодҳо метавонанд, ҳангоми таҳия ва татбиқи барнома, стратегия ва консепсияҳои давлатӣ истифода шаванд. Маводи диссертатсия ҳангоми тадриси фанни таълимии ҳуқуқи ҷиноятӣ, ҳуқуқи иҷроӣ ҷазои ҷиноятӣ ҳангоми иҷроӣ корҳои мустақилона, навиштани рисолаҳои дипломӣ, магистрӣ, диссертатсияҳо метавонад ба таври васеъ мавриди қарор гирад.

Тасдиқи нашри нуктаҳои асосӣ, натиҷаҳо, хулосаҳои диссертатсия. Нуктаҳои илмӣ, натиҷаҳои таҳқиқоти илмӣ ва хулосаҳои диссертатсия дар мақолаҳо, аз он ҷумла дар нашрияҳои тақризшавандаи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, ки рӯйхати онҳо дар автореферати диссертатсия дарҷ ёфтааст, интишор шудаанд. Нашрияҳое, ки дар онҳо натиҷаҳои таҳқиқоти диссертатсионӣ интишор шудаанд, дар диссертатсия, аз ҷумла дар хулосаи он, инчунин дар автореферат дарҷ ёфтаанд.

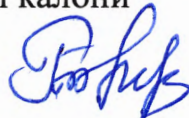
Мувофиқати автореферат ба мухтавои диссертатсия. Автореферат ба мухтавои диссертатсия мувофиқат дорад. Дар автореферат натиҷаҳои асосии таҳқиқоти диссертатсионӣ, аз он ҷумла мазмун мухтасар ва кофӣ бобҳо ва зербобҳои диссертатсия дарҷ ёфтаанд.

Мувофиқати диссертатсия ба талаботи «Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ ва унвони илмӣ»-и Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон. Таҳқиқоти диссертатсионии Мирзоев Садриддин Талбакович ба талаботи Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ ва унвони илмӣ (дотсент, профессор), ки бо Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 26 ноябри соли 2016, таҳти № 505 тасдиқ шудааст, мувофиқат дошта, муаллифи он Мирзоев Садриддин Талбакович сазовори дарёфти дараҷаи илмии номзади илмҳои ҳуқуқшиносӣ аз рӯи ихтисоси 12.00.08 –

хукуки ҷиноятӣ ва криминология; хукуки иҷроӣ ҷазои ҷиноятӣ (илмҳои ҳуқуқшиносӣ) мебошад.

Тақризи муассисаи тақриздиханда аз ҷониби номзоди илмҳои ҳуқуқшиносӣ, дотсенти кафедраи ҳуқуки иқтисодии Донишгоҳи давлатии тиҷорати Тоҷикистон Қудратов Н.А. омода карда шуда, он дар семинари васеи илмӣ-назариявии кафедраи ҳуқуки иқтисодӣ 27 апрели соли 2020 (протоколи №9) муҳокима ва дар ҷаласаи кафедраи ҳуқуки иқтисодии Донишгоҳи давлатии тиҷорати Тоҷикистон аз 4 майи соли 2020 (протоколи №10) ҷонибдорӣ карда шудааст.

Раиси семинари васеи илмӣ-назариявӣ,
номзоди илмҳои ҳуқуқшиносӣ, муаллими калони
кафедраи ҳуқуки иқтисодии Донишгоҳи
давлатии тиҷорати Тоҷикистон

Рустамов Ҷ.Ю.

Ташхисгар, дотсенти кафедраи ҳуқуки
иқтисодии Донишгоҳи давлатии тиҷорати
Тоҷикистон, номзоди илмҳои ҳуқуқ

Қудратов Н.А.

Котиби семинари васеи илмӣ-назариявӣ,
Муаллими калони кафедраи ҳуқуки иқтисодии
Донишгоҳи давлатии тиҷорати Тоҷикистон

Мирзоев С.А.

«Имзои Қудратов Н.А., Рустамов Ҷ.Ю.
ва Мирзоев С.А. - ро тасдиқ мекунам»
Сардори шӯъбаи кадрҳо ва ҳуҷҷатгузори
Донишгоҳи давлатии тиҷорати Тоҷикистон

Мумтоз Назирӣ

Суроға: Ҷумҳурии Тоҷикистон, Донишгоҳи давлатии тиҷорати Тоҷикистон,
734055, ш. Душанбе, кӯчаи Дехоти 1/2. Тел.: (+992 237) 234-83-46. E-mail:
tguk@mail.ru <http://www/tguk.ru>

